

‘Optimisten tegen populisten’: de mannetjesmakers van Mark Rutte zijn er ook deze verkiezingscampagne gewoon weer bij

Posted on 19 juni 2025 by Syp Wynia

En toen was er deze week – maar kennelijk langdurig voorbereid – zomaar een nieuwe politieke beweging, ‘actiegroep’, dan wel ‘denktank’: ‘Voor ons Nederland’. Op initiatief van voormalige VVD-campagneleiders onder wie VVD’er Klaas Dijkhoff, maar gesteund door voormalige politiek leiders van andere partijen (Lodewijk Asscher, PvdA; Gert-Jan Segers, ChristenUnie), enkele D66’ers (Robbert Dijkgraaf, Marietje Schaake), aangevuld met BN’ers (bondscoach Ronald Koeman, acteur Frank Lammers, zanger Jan Smit), zakenmensen (arbeidsmigratie-ondernemer en VVD-sponsor Frank van Gool, ex-ASML-ceo Peter Wennink).

De boodschap en de bedoelingen van dit op het eerste gezicht nogal bonte

gezelschap zijn niet meteen helder, maar het initiatief komt op voor een kennelijk ‘milde meerderheid’ van Nederland die zou bestaan uit ‘mensen die geloven in samenwerken, vooruitgang en een sterke democratische rechtsstaat’. Wie tussen de regels doorleest proeft vooral ‘Samen tegen Wilders’ (en tegen alles wat verder nog riekt naar ‘populisme’, dan wel nieuwe partijen ‘op de flanken’).

Hoe dan ook is er zo een potentieel invloedrijk gezelschap op de been gebracht, want de initiatiefnemers weten wat campagnevoeren is, hebben toegang tot de media en zitten ook zelf aan de Hilversumse praattafels. Officieel is het naar eigen zeggen geen nieuwe politieke partij, maar dat ze tegen ‘de politiek’ aan willen duwen staat wel vast.

En tegen wie zou de club van Dijkhoff cs vooral aan willen duwen? D66, CDA en ook GroenLinks-PvdA hoeven zich zo te zien weinig zorgen te maken. Wie door de vage woorden heen kijkt: er wordt vooral tegen de VVD aan geduwd. De VVD moet naar het midden (in ieder geval niet naar rechts), en mag nooit meer met iemand als Wilders. Het heeft er veel schijn van dat de groep-Dijkhoff hunkert naar de tijd dat Mark Rutte regeerde met links (achtereenvolgens PvdA en D66), Nederland Europees koploper klimaat moest zijn en zeker geen koploper minder asiel.

De voorgeschiedenis

Maar wie zijn die initiatiefnemers en wat drijft hen? Voor een antwoord op die vraag kunnen we uitstekend terecht bij – hoe toevallig – een ook deze week verschenen boek van mede-initiatiefnemer Bas Erlings (*Het Spel van de Populist*). Erlings was tussen 2006 en 2020 voorlichter, campagnemanager en ‘hoofd strategie’ van de VVD. Hij maakte zo in een groot deel van de Ruttejaren deel uit van het netwerkje rond de VVD-leider annex recordpremier, die campagnevoeren en beeldvorming als een eerste levensbehoefte zag.

Bas Erlings werkte als zodanig nauw samen met Klaas Dijkhoff (voorheen gezien als de opvolger van Rutte) en gedragswetenschapper Tom de Bruyne, die samen zowel het toptrio vormen van het ‘strategisch adviesbureau’ Sue & The Alchemists als – samen met Mark Thiessen – de kern vormen van de nieuwe politieke beweging ‘Voor ons Nederland’.

Het boek van Erlings is een lange waarschuwing tegen het populisme, maar bericht

ook tamelijk uitvoerig uit de binnenkamers van de Rutte-campagnes. Op de keper beschouwd was de permanente verkiezingscampagne van Mark Rutte zoals Bas Erlings die schetst ook nogal populistisch. Geen wonder dat Erlings zijn heimelijke bewondering voor verkiezingscampagnes van populisten (van Wilders tot Trump) amper kan bedwingen.

Erlings zegt met zoveel woorden dat je de methodes van de populisten moet gebruiken om ze te bestrijden. Dat levert niet per se een vrolijk beeld op van heden en toekomst van de parlementaire democratie. Liefhebbers van 'de inhoud' moeten een traantje wegpinken, want onder het dunne dekentje optimisme blijft enig democratisch cynisme niet verborgen.

In de campagnes van zowel de gewraakte populisten als van deze anti-populisten is veel, zo niet alles geoorloofd voor het enige doel (de winst, de grootste worden). Feiten, de waarheid spreken en het nakomen van verkiezingsbeloften zijn in dat licht eveneens ondergeschikt.

De kiezer: een willoos wezen

Eigenlijk is de kiezer in het campagnedenken van Erlings ook niet van groot belang, want hij gaat er van uit dat die kiezer niet zozeer kiest op basis van feiten of waarheid of ratio, als wel op basis van zijn onderbewuste reflexen. De gedragspsychologie levert dan ook Erlings' leidende principes.

Zo leren we dat zowel het appeltje op de fiets, de spijkerbroek als de gympen en de opgestroopte mouwen van Mark Rutte op VVD-bijeenkomsten, de rare uitroepen ('Pleur op' en 'Tuig van de richel' jegens Nederlandse Turken) en campagneslogans ('Normaal. Doen', Nederland voorstellen als breekbaar 'vaasje') allemaal uit de gedragspsychologische binnenkamers van Erlings en zijn team kwamen.

Waarbij aangetekend dat de VVD van Rutte zich ook nog liet bijstaan door onder meer spindoctors, voorlichters, een onlineteam en externe bureaus van allerlei aard, waarbij de naam van Kees Berghuis, de spindoctor van Rutte en sinds enkele weken hoofdredacteur van omroep WNL overigens opvallend ontbreekt.

Nog opvallender is het ontbreken van burgers, kiezers en van VVD-leden en zelfs van het merendeel van het VVD-kader. De burger, toch de kiezer, wordt niet bijster serieus genomen – want slechts opererend vanuit zijn of haar onderbewustzijn. De

VVD-leden of zelfs de VVD-Kamerleden, laat staan gemeenteraadsleden of andere volksvertegenwoordigers komen in het verhaal niet voor. Het is één en al 'optimisten tegen de populisten', maar hoeveel verschilt het optimistische populisme van Erlings werkelijk van autoritair populisme?

Misschien was het altijd al zo, misschien gaat het er in andere partijen niet beter aan toe, maar de VVD is niet zomaar wat. De VVD is al decennia de meest regerende politieke partij van Nederland, VVD'ers zitten ook door die *longue dureé* aan de knoppen van de macht en vormen zo tevens de toegang tot de macht. Raden van Commissarissen, Raden van Toezicht en lobbykantoren zitten dan ook vol met VVD'ers, die er soms ook nog een zitje in de Eerste Kamer bij aanhouden.

De 'netwerkpartij'

Wie de netwerkdemocratie dan wel de Nederlandse lobbycratieonder de loep wil leggen, kan dan ook niet om de VVD heen. Terwijl het aantal VVD-leden steevast afneemt – geen wonder, als gewoon lid heb je sinds het aantreden van Rutte als partijleider niets meer in de melk te brokkelen – zijn het de netwerkjes in de achterkamers die de koers uitzetten en hun eigen belangen dan wel die van hun cliëntele dienen.

De VVD moest en zou in de Ruttejaren een 'netwerkpartij' worden en zo geschiedde.

Men denke ook aan de informele, koersbepalende *circle* rond oud-telefonie-ceo Ben Verwaayen die al een halve eeuw in de cockpit van de VVD zit en voor Rutte en zijn discipelen een soort familievader is. Men denke aan de lijntjes naar de multinationalslobby VNO-NCW. Men denke dus ook aan de uitgezwermde kring van Rutte-campaigners zoals Bas Erlings zelf, met zijn campagne- en lobbykantoor met Klaas Dijkhoff en Tom de Bruyne.

Een jaar geleden kwam er in het zicht van het toen aanstaande kabinet-Schoof een afwijzende, dissidente campagne binnen de VVD op, waarin uitgevlogen VVD-campaigners en lobbyïsten ook al een leidende rol speelden. Men denke daarbij bijvoorbeeld aan eerder gemelde Mark Thiessen (nu ook met een eigen lobbykantoor, sinds begin vorig jaar tevens politiek columnist van weekblad *EW*).

Maar denk ook aan mensen van het lobbykantoor &Fluence zoals de oud-diplomaat

en voormalige Rutte-adviseur Maarten van Rossum, nu ook vaak aan de tv-tafels te zien. De mannetjesmakers van Mark Rutte zijn uitgezwermd, maar ze schaken op verschillende tafels door en houden hun lijntjes naar en in de macht warm. Alle kans dat ook campagnekantoren als &Fluence (Maarten van Rossum, Tom Cobbenhagen, Halbe Zijlstra) en Sue and the Alchemists (van Klaas Dijkhoff, Bas Erlings en Tom de Bruyne, dus) de komende maanden gewoon weer aanschuiven in de campagnekamers van de VVD.

Rechts-liberaal?

Afgelopen zaterdag hield de VVD een soort congres, op weg naar de Tweede Kamerverkiezingen van 29 oktober. Partijleider Dilan Yeşilgöz , die door de dragers van de beweging 'Voor ons Nederland' wordt verweten dat ze Wilders in 2023 op het paard heeft gehesen, keerde zich nu uitvoerig tegen 'de wegloper' Wilders.

De VVD-leider keerde zich ook opvallend af van de euroscepsis die in de VVD eerder door Frits Bolkestein op de kaart is gezet: 'Europa' moet nu door de VVD volop worden omarmd, zegt Yeşilgöz. Een partijdiscussie of een document lijkt aan deze koerswijziging niet voorafgegaan, maar het is wel geheel in lijn met het laatste regeerakkoord van Mark Rutte met D66 en CDA. Het zal de groep-Dijkhoff aanspreken.

Maar Yesilgöz stelde ook dat de VVD een 'rechts-liberale' partij wil zijn en dat het volgende kabinet ook rechts-liberaal dient te zijn – dat laatste overigens zonder duidelijk te maken met wie ze dat dan wel denkt te kunnen bereiken.

Voor de nieuwe beweging van de campagnevoerende lobbyïsten Klaas Dijkhoff, Bas Erlings, Tom de Bruyne en Mark Thiessen hoeft dat nou niet bepaald: liberaal misschien, maar rechts? Het kan zo nog lang onrustig worden in de VVD-campagne, want Yesilgöz kan misschien niet helemaal zonder voorheen de mannetjesmakers van Rutte, maar ze riskeert tegelijkertijd dat ze hen tegen zich krijgt.

Syp Wynia *is hoofdredacteur van Wynia's Week. Hij publiceert al decennia over de Nederlandse politiek, eerder onder meer in Het Parool, Elsevier en in radio- en televisieprogramma's (zoals Buitenhof en Goedemorgen Nederland).*

Wynia's Week *(sinds december 2018) verschijnt drie keer per week. Abonnees krijgen Wynia's Week kosteloos in de mailbox. Wynia's Week wordt mogelijk gemaakt door de donateurs. Doet u al mee? www.wyniasweek.nl/doneren/ Hartelijk*

dank!